

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ У КРАЇНАХ СВІТУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

©2021 ЛЕВАНДА О. М.

УДК 364.3:368

JEL: G22; H55

Леванда О. М. Соціальне страхування у країнах світу та перспективи для України

Мета статті – визначити перспективні підходи й оцінити доцільність використання в Україні світового досвіду соціального, зокрема пенсійного, страхування. На основі аналітичного підходу розглянуто сутність і зміст соціального страхування. Зокрема, досліджено схеми соціального страхування, серед яких виокремлюють: соціальне забезпечення – охоплює всіх працюючих і контролюється та фінансуються державними органами; схема для зайнятого населення – включає відносини між роботодавцем і найманим працівником, які забезпечуються як частина умов працевлаштування; схема індивідуального страхування – укладається виключно з ініціативи страхувальника. Встановлено, що поширеними схемами на фоні кризи COVID-19 серед країн світу (і України в тому числі) є допомога в разі хвороби, виплати по безробіттю, пенсії та виплати по інвалідності, підтримка медичного страхування, внески на соціальне страхування. Доведено, що соціальне страхування виконує захисну функцію для суспільства від зовнішніх ризиків. Зокрема, в умовах розповсюдження коронавірусної інфекції завдяки системі соціального страхування була послаблена ступінь впливу кризи COVID-19 на дохід вразливих груп населення за рахунок програм державної політики. Вивчено досвід країн світу щодо програм соціального страхування, у тому числі пенсійні схеми з подальшим їх розглядом, а саме: схеми із визначеними внесками (DC); схеми, що управляються недержавними установами; схеми умовно визначених внесків (NDC); схеми, що управляються сектором державного управління; схеми визначених виплат (DB); гібридні схеми, які поєднують характеристики пенсійних схем DC і DB; схеми, що адмініструються автономним пенсійним фондом. Установлено, що пенсійні схеми здійснюються в рамках трьох систем: солідарної, накопичувальної та гібридної. У цілому результати дослідження свідчать про те, що управління системою соціального страхування в країнах світу в цілому та в Україні зокрема здійснюється під нормативно-правовим контролем з боку держави, яка виступає гарантом захисту населення в умовах національних особливостей економіки.

Ключові слова: державна політика, пенсії, соціальне забезпечення, ризики.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-194-200>

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 16.

Леванда Олена Михайлівна – кандидат економічних наук, молодший науковий співробітник сектора макроекономічного аналізу та прогнозування відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: helenlevanda@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6945-8640>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/3270804/>

UDC 364.3:368

JEL: G22; H55

Levanda O. M. Social Insurance in the Countries of the World and Prospects for Ukraine

The article is aimed at defining the perspective approaches and evaluating the feasibility of using the world experience of social, in particular pension, insurance in Ukraine. On the basis of the analytical approach, the essence and content of social insurance are considered. In particular, social insurance schemes were studied, among which are distinguished the following: social security that covers all workers and is controlled and funded by the State authorities; scheme for the employed population – includes the relationship between the employer and the employee, which are provided as part of the conditions of employment; individual insurance scheme – concluded solely on the initiative of the insurer. It is determined that common schemes against the background of the COVID-19 crisis among the countries of the world (including Ukraine) are assistance in case of illness, unemployment benefits, pensions and disability payments, health insurance provision, social insurance contributions. It is proved that social insurance performs a protective function for society against external risks. In particular, in the context of the spread of coronavirus infection, thanks to the social insurance system, the degree of impact of the COVID-19 crisis on the income of vulnerable groups at the expense of public policy programs has been reduced. The experience of countries around the world as to social insurance programs, including pension schemes is researched along with their further consideration, namely: schemes with defined contributions (DC); schemes managed by non-governmental institutions; notional defined contributions (NDC) schemes; schemes managed by the public administration sector; schemes of defined benefits (DB); hybrid schemes that combine the characteristics of DC and DB pension schemes; schemes administered by an autonomous pension fund. It is determined that pension schemes are being implemented within terms of three systems: solidarity, accumulation and hybrid. In general, the results of the research indicate that the management of the social insurance system in the countries of the world in general and in Ukraine in particular is carried out under regulatory and legal control by the State, which acts as a guarantor of protection of the population in the conditions of national peculiarities of the economy.

Keywords: government policy, pensions, social security, risks.

Fig.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 16.

Levanda Olena M. – PhD (Economics), Junior Researcher, Sector of Macroeconomic Analysis and Forecasting, Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: helenlevanda@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6945-8640>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/3270804/>

Соціальне страхування є видом економічної діяльності, який у всіх моделях соціальної політики реалізує механізм соціального захисту громадян у вигляді відшкодування збитку при наслідках різних ризиків або виникненні проблем у трудовій сфері [1; 2]. Вперше термін соціального страхування було введено в Німеччині в 1880-х рр. урядом Бісмарка, який запропонував схему страхування від хвороби (1883), схему страхування від нещасних випадків (1884) і схему страхування від інвалідності та пенсійне страхування (1889) [3]. На сьогодні у більшості випадків соціальне страхування охоплює відсутність заробітної плати через вік (молодих і старих), безробіття, втрату працездатності чи стан здоров'я, також може охоплювати такі аспекти, як: здоров'я, житло та катастрофи [3–5]. Таким чином, розвинена система соціального страхування в межах країни надає громадянам ефективні захисні механізми, за рахунок чого забезпечує економічну стабільність і соціальну відповідальність у суспільстві.

Дослідженнями у сфері соціального страхування на міжнародному рівні займаються такі науковці, як: Cheyne C., Gentilini U., Lynch M. E., Lyons K., Martinović A. [3; 4; 10; 13]. Безпосередньо питання пенсійного страхування висвітлював Тарія W. [15]. На рівні українського суспільства проблеми соціального страхування досліджують: Клименко А. [7], Лібанова Е. [5], Нечипоренко С. [6], зокрема питання пенсійного страхування – Вишнеvsька О. [9], Ткаченко А. [12]. У цих дослідженнях знаходять своє відображення різні аспекти соціального страхування в межах чинного законодавства. Проте, враховуючи тенденції останніх років, а саме: мінливість соціально-економічних і політичних умов в українському суспільстві, зростає інтерес до ключових питань системи соціального страхування, особливо пенсійного забезпечення, яке функціонує при відсутньому відтворенні та наявному старінні населення.

Мета статті – визначити перспективні підходи й оцінити доцільність використання в Україні світового досвіду соціального, зокрема пенсійного, страхування.

Як правило, соціальне страхування передбачає встановлення на національному рівні розміру виплат, які визначаються як фіксований відсоток постійного заробітку робітника й охоплюють усю робочу силу країни. У світовій практиці використовуються дві форми соціального страхування [6]:

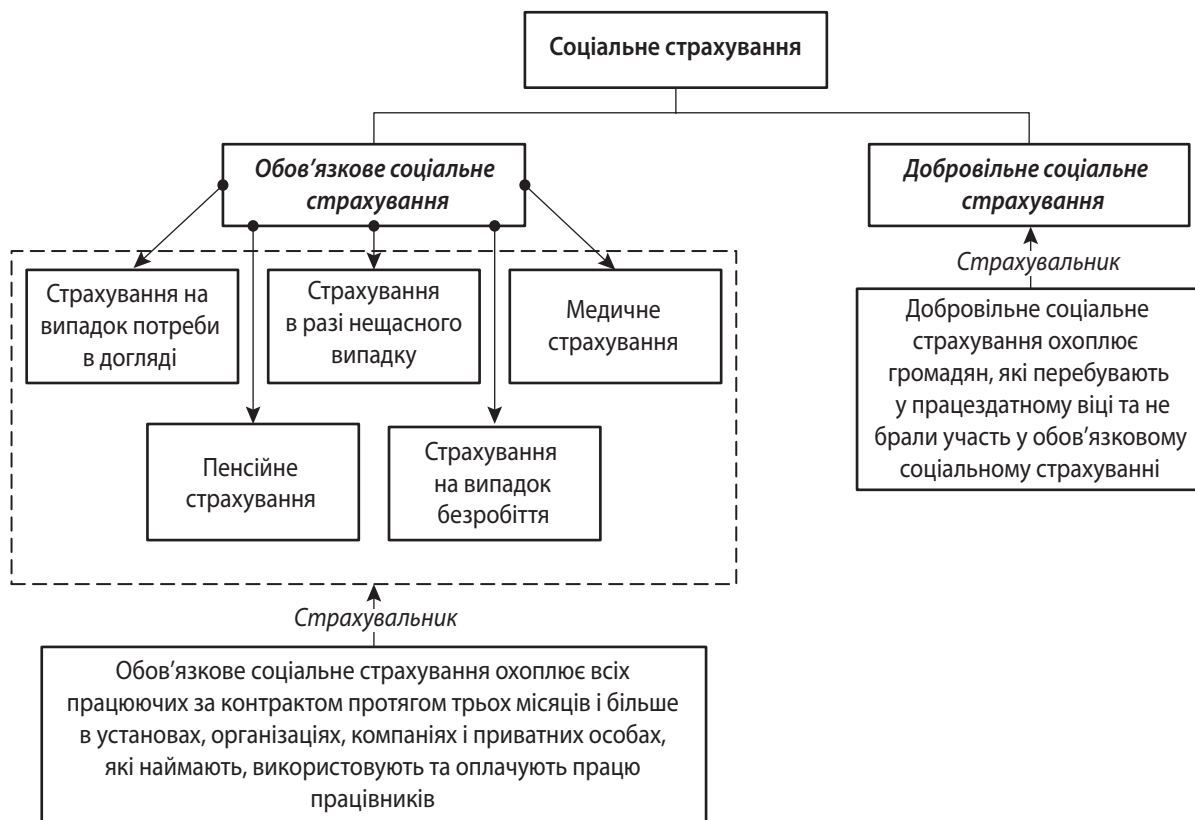
- ✦ обов'язкове соціальне страхування є частиною обов'язкового державного страхування в межах чинного законодавства країни; правила страхування визначаються державою; форма участі у страхуванні – загальна. Страхування здійснюється державними позабюджетними фондами (трастами) за рахунок внесків роботодавців, працівників і субсидій з державного бюджету. Страхувальниками є роботодавці, робітники, держава;

- ✦ добровільне соціальне страхування є частиною добровільної страхової діяльності, яка належить до суспільного сектора особового страхування; регламентується національним законодавством країни; правила страхування визначаються страховими організаціями; форма участі у страхуванні – колективна. Страхування реалізується товариством взаємного страхування, метою якого є не отримання прибутку, а виключно страхування своїх членів, здійснюється за рахунок приватних доходів громадян, прибутку підприємців. Страхувальниками є юридичні та фізичні особи.

На рис. 1 наведено охоплення соціальним страхуванням в обох формах. У даному контексті система соціального страхування включає схеми, за якими страхувальники зобов'язані або заохочуються страхуватися від таких непередбачених випадків: старість, безробіття, нещасні випадки, довготривала допомога, медична допомога шляхом втручання третьої сторони. Отже, соціальне страхування базується на виплатах, які залежать від участі в схемі та якщо виконується принаймні одна з таких умов: 1) участь є обов'язковою в межах чинного законодавства; 2) схема є добровільною, що діє на користь визначеної групи працівників, незалежно від того, наймані вони чи не працюють, участь обмежена лише членами цієї групи; 3) роботодавець робить внесок (фактичний або нормативний) до системи соціального страхування від імені працівника, незалежно від того, вносить працівник внесок чи ні.

У науковій літературі виокремлюються такі основні принципи соціального страхування [8; 9]:

- ✦ соціальне страхування фінансується за рахунок внесків, які поділяються між роботодавцем і робітником, можливе за участю держави у вигляді додаткових внесків або інших субсидій із загальних доходів;
- ✦ участь є обов'язковою, окрім високодохідних груп населення;
- ✦ внески накопичуються в спеціальних фондах, з яких виплачується допомога;
- ✦ надлишки коштів, які не потрібні для виплати поточних допомог, інвестуються для отримання подальшого доходу;
- ✦ право людини на допомогу забезпечується його записом про внески без будь-якої перевірки необхідності або засобів;
- ✦ ставки внесків і допомоги пов'язані з доходом особи;
- ✦ обов'язкове соціальне страхування забезпечує рівень життя не нижче за встановлений законодавством прожитковий мінімум і фінансується державою;
- ✦ добровільне соціальне страхування базується на внесках у поєднанні з приватними схемами страхування.

Рис. 1. Охоплення соціальним страхуванням

Джерело: сформовано за даними [1–3; 6; 7].

Найбільш поширеними схемами соціального страхування на сьогодні є допомога в разі хвороби, виплати по безробіттю, пенсії та виплати по інвалідності, підтримка медичного страхування, внески на соціальне страхування [1]. Огляд схем соціального страхування по країнах світу й Україні наведено в *табл. 1*.

Зазначимо, що Україна серед аналізованих країн, за даними Всесвітнього Банку [11], є країною з найменшим рівнем доходу економіки, але державна соціальна політика спрямована на захист доходу вразливих груп населення.

Особливим видом соціального страхування є схеми, що стосуються пенсійних виплат. Пенсійні виплати в основному стосуються тих, кому забезпечується дохід на пенсії, але також покриває непередбачені обставини, що породжують виплати, оскільки основний дохід через смерть або непрацездатність уже не може забезпечити дохід особі або утриманцям [1; 12].

Водночас системи соціального страхування розрізняються за трьома режимами соціального забезпечення, в основі яких лежать принципи бісмаркської моделі [3; 13], а саме: континентальний, скандинавський і англосаксонський типи. Континентальний тип гарантує стандарт життя на рівні мінімальних потреб і запроваджується в Німеччині та Франції. Скандинавський тип гарантує стандарт життя, що відповідає потребам середнього класу та запроваджується

в Данії та Швеції. Англосаксонський тип гарантує скромний і економічний стандарт життя, використовується у Великій Британії. Загальним для усіх трьох режимів соціального забезпечення є те, що бісмаркська модель передбачає стягування цільового податку із заробітної плати та забезпечує в багатьох країнах охоплення системою соціального захисту в міру того, як працівники працевлаштовуються у формальному секторі економіки [3]. Однак, як зазначають експерти Світового Банку [14], для країн, що розвиваються, де зайнятість у неформальному секторі становить понад дві третини робочої сили країни, принцип фінансування за рахунок страхових внесків не є ефективним, оскільки ця форма соціального страхування виключає працівників неформального сектора.

Резюмуючи вищевикладене, можна зазначити, що соціальне страхування включає такі схеми [1]:

- ✦ *соціальне забезпечення* – це схеми, що охоплюють усіх працюючих або значну їх частину та контролюються й фінансуються державними органами. З цієї причини їх вважають публічними схемами. Крім того, схеми соціального забезпечення в більшості випадків встановлюються відносно оплати праці, тобто внески, які підлягають отриманню за певний період і використовуються для фінансування виплат, що підлягають сплаті в той самий період. Пенсійні виплати, що надаються за до-

Програми соціального страхування по окремих країнах світу і Україні, 2020 р.

Країна	Оплачуваний лікарняний лист	Виплати по безробіттю	Підтримка медичного страхування	Пенсії та виплати по інвалідності	Внески на соціальне страхування
Греція	-	+	-	-	-
Данія	+	-	-	-	-
Канада	+	-	-	+	-
Німеччина	+	-	-	+	+
Польща	-	+	-	-	+
США	+	-	-	+	+
Україна	+	+	-	+	-
Франція	+	+	-	-	-
Чехія	+	-	-	-	-
Швеція	+	-	-	-	+

Джерело: складено за даними [10].

помогою соціального забезпечення, називають *пенсії першого рівня*;

- ✦ схема для зайнятого населення включає відносини між роботодавцем і найманим працівником, в яких право на виплати соціального страхування забезпечується як частина умов працевлаштування. Дані програми охоплюють приватні та державні схеми (де в ролі роботодавця виступає уряд). Пенсійні схеми в контексті зайнятості встановлюються як накопичувальні – тобто внески, що надходять за певний період, використовуються для фінансування майбутніх виплат, окрім випадку, коли пенсійна схема фінансується урядом. Схеми на основі зайнятості називають *пенсіями другого рівня*;
- ✦ схема індивідуального страхування полягає в тому, що вона укладається виключно з ініціативи страхувальника, тоді як поліси, які кваліфікуються як соціальне страхування, відображають втручання третьої сторони, уряду або роботодавця. Оскільки поліси страхування життя укладаються членами домогосподарств з власної ініціативи та, як правило, передбачають відсутність або відносно незначний перерозподіл між різними домогосподарствами, що використовують подібні поліси, їх придбання та розпорядження реєструються лише на фінансових рахунках у вигляді схем заощаджень окремих домогосподарств і не відображаються на рахунку перерозподілу доходу. Індивідуальні страхові поліси для страхування від старості зазвичай називають *пенсійними схемами третього рівня*.

Останніми роками спостерігається зростаючий інтерес до схем, формування сум і виплат пенсій у рамках одних питань: платоспроможності пенсійних

систем і політики щодо справедливості поколінь у суспільствах, що старіють. Зважаючи на актуальність цих питань, нами були розглянуто програми соціального страхування саме в контексті існуючих у світі пенсійних схем (рис. 2).

Як показано на рис. 2, відокремлюють сім видів пенсійних схем соціального страхування:

- ✦ схеми із визначеними внесками (DC) передбачають, що виплати, які виплачуються працівникові при виході на пенсію, визначаються виключно з точки зору рівня коштів, накопичених за рахунок внесків, які були отримані у процесі трудового життя працівника, та збільшення вартості, що виникає в результаті інвестицій цих коштів розпорядником (менеджером) схеми;
- ✦ схеми, що управляються недержавними установами (інститутами), можуть включати нефінансові корпорації, фінансові корпорації, домогосподарства, які виконують роль роботодавців, і некомерційні установи, що обслуговують домогосподарства;
- ✦ схеми умовно визначених внесків (NDC) включають гарантовану мінімальну суму до сплати. У схемах NDC внески як від працівників, так і від роботодавців зараховуються та накопичуються на індивідуальних рахунках. Ці індивідуальні рахунки є умовними в тому сенсі, що внески в схеми використовуються для пенсійних виплат нинішнім пенсіонерам, тобто така схема є солідарною;
- ✦ схеми, що управляються сектором державного управління;
- ✦ схеми визначених виплат (DB) – це виплати, які виплачуються працівникові при виході на пенсію, визначаються за допомогою формули або в поєднанні з гарантованою мінімальною сумою, що підлягає виплаті;

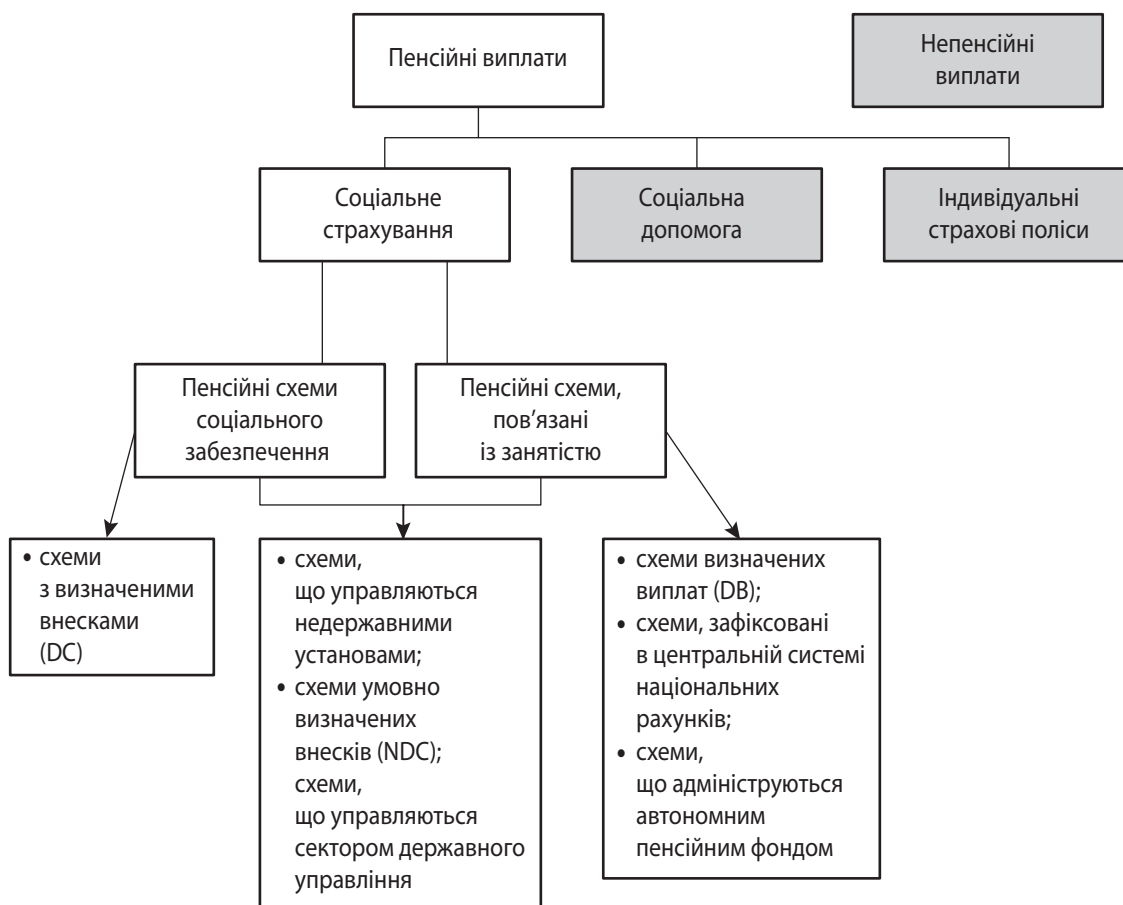

Рис. 2. Пенсійні схеми соціального страхування

Джерело: сформовано за даними [1; 15;16].

- ✦ схеми, зафіксовані в центральній системі національних рахунків, поєднують характеристики пенсійних схем DC і DB;
- ✦ схеми, що адмініструються автономним пенсійним фондом, фінансовою корпорацією.

Основні схеми відрізняються також за способом визначенням вартості виплат у вимірюванні пенсійних прав. Для схем із визначеними внесками (DC) права на виплату залежать від поточної вартості фінансових активів, які набуваються за рахунок пенсійних внесків, унаслідок чого вартість виплат дорівнює ринковій вартості фінансових активів, що перебувають у пенсійному фонді. Для схем із визначеними виплатами (DB) суми майбутніх виплат узгоджуються заздалегідь, унаслідок чого їх вартість повинна отримуватися на основі актуарної оцінки. Для схем, якими керують приватні установи, дані про пенсії отримувачів, як правило, базуються на даних бухгалтерського обліку підприємств чи нагляду.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз показав, що по-перше, соціальне страхування є засобом, який захищає всіх людей від соціально-економічних ризиків. По-друге, соціальне страхування стимулює людей вносити свій вклад в

розвиток національної економіки та попереджає негативний вплив несприятливих соціальних явищ на економіку, зокрема і посилені пандемією COVID-19. За допомогою включення державних субсидій у системи страхування можна здійснити перерозподіл доходу між людьми з різними профілями ризику, що як мінімум забезпечує задоволення основних потреб людини у випадку зіткнення з безробіттям, пораненням на виробництві, старістю тощо. Також установлено, що в основі програм соціального страхування лежить забезпечення базового прожиткового мінімуму, який фінансується державою або особистими внесками з приватного рахунку страхувальника. У світі використовуються три типи систем пенсійного страхування: солідарний, накопичувальний і гібридний, спрямованість та ефективність яких суттєво залежить від рівня розвитку економіки країни.

Для України, яка є країною з доходом нижче середнього, а негативний вплив демографічного фактора на пенсійні виплати посилюватиметься, перспективним варіантом буде поступовий перехід від солідарної до накопичувальної пенсійної системи. Це стратегічне рішення дасть можливість працездатній особі, незалежно від форми зайнятості (формальної та/або неформальної) здійснювати накопичення

на індивідуальних рахунках для того, щоб у майбутньому забезпечити достойний стандарт життя, який відповідає потребам сучасності. Упровадження накопичувальної системи дозволить знизити тиск на державні фінанси. Також, зважаючи на значний обсяг тіньової економіки, розвиток системи добровільного пенсійного страхування сприятиме виведенню доходів у легальну сферу та перетворення їх на інвестиції, які є провідним чинником розвитку економіки. Водночас схеми пенсійного страхування, які передбачають здійснення управління активами недержавними установами, можуть виявитися неефективними через низьку довіру населення до таких фондів, а також через інституційні ризики для самих фондів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Guidelines for the OECD Table on Social Insurance Pension Schemes (Table 2900). OECD. 2020. 22 p. URL: <https://www.oecd.org/statistics/data-collection/Guidelines%20on%20the%20OECD%20table%20on%20social%20insurance%20pension%20schemes.pdf>
2. Колодезнікова І. В., Кондуров Р. В., Галицька Д. В. Особенности функционирования систем социального страхования России и Германии: социологический анализ. *Вестник Московского университета. Серия 18 «Социология и политология»*. 2019. Т. 25. № 2. С. 93–115. DOI: 10.24290/1029-3736-2019-25-2-93-115
3. Lyons K., Cheyne Ch. Social insurance mechanisms in the European Union. *RECON Online Working Paper*. 2011. No. 26. URL: https://www.researchgate.net/publication/239806921_Social_insurance_mechanisms_in_the_European_Union
4. Lynch M. E. Health insurance terminology: A glossary. 1992. 112 p.
5. Лібанова Е. М. Людський розвиток: чим живе українське суспільство. *Вісник Пенсійного фонду України*. 2013. № 6. С. 38–39.
6. Нечипоренко С. Д. Сутність та значення соціального страхування в системі соціального захисту населення. *Агросвіт*. 2017. № 6. С. 55–60. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/6_2017/11.pdf
7. Клименко А. Сучасний стан правового регулювання соціального забезпечення громадян України. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 6. С. 72–77. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.6.14>
8. Social Protection. ILO. 10.06.2015. URL: <https://www.social-protection.org/gimi/ShowTheme.action?id=8>
9. Вишнеvsька О. А. Пенсійна реформа: зарубіжний досвід для України. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 8. С. 42–48. DOI: <https://doi.org/10.15421/151639>
10. Gentilini U. et al. Social Protection and Jobs Responses to COVID-19: A Real-Time Review of Country Measures. "Living paper" version 13 (September 18, 2020) / World Bank. 2020. 543 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/295321600473897712/pdf/Social-Protection-and-Jobs-Responses-to-COVID-19-A-Real-Time-Review-of-Country-Measures-Sep-18-2020.pdf>

11. Serajuddin U., Hamadeh N. New World Bank country classifications by income level: 2020–2021 / World Bank. 01.06.2020. URL: <https://blogs.worldbank.org/opendata/new-world-bank-country-classifications-income-level-2020-2021>
12. Ткаченко Л. Пенсійна система та пенсійна реформа в Україні / Л. Ткаченко / Фонд імені Фрідріха Еберта. Представництво в Україні. Січень 2018. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/14044.pdf>
13. Martinović A. Solidarity as Key Determinant of Social Security Systems in the EU. *Revija za socijalnu politiku*. 2015. Vol. 22. No. 3. S. 335–352. DOI: <https://doi.org/10.3935/rsp.v22i3.1300>
14. Изменение характера труда: обзор / Всемирный Банк: доклад о мировом развитии. 2019. 32 с. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/30435/211328ovRU.pdf?sequence=26&isAllowed=y>
15. Tapia W. Description of Private Pension Systems. *OECD Working Papers on Insurance and Private Pensions*. 2008. No. 22. 84 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/237831300433>
16. Annual Survey of Investment Regulations of Pension Funds and Other Pension Providers 2020. OECD. 2020. 437 p. URL: <https://www.oecd.org/daf/fin/private-pensions/2020-Survey-Investment-Regulation-Pension-Funds-and-Other-Pension-Providers.pdf>

REFERENCES

- "Annual Survey of Investment Regulations of Pension Funds and Other Pension Providers 2020". OECD. 2020. <https://www.oecd.org/daf/fin/private-pensions/2020-Survey-Investment-Regulation-Pension-Funds-and-Other-Pension-Providers.pdf>
- "Guidelines for the OECD Table on Social Insurance Pension Schemes (Table 2900)". OECD. 2020. <https://www.oecd.org/statistics/data-collection/Guidelines%20on%20the%20OECD%20table%20on%20social%20insurance%20pension%20schemes.pdf>
- Gentilini, U. et al. "Social Protection and Jobs Responses to COVID-19: A Real-Time Review of Country Measures. "Living paper" version 13 (September 18, 2020)". World Bank. 2020. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/295321600473897712/pdf/Social-Protection-and-Jobs-Responses-to-COVID-19-A-Real-Time-Review-of-Country-Measures-September-18-2020.pdf>
- "Izmeneniye kharaktera truda: obzor" [Changing the Nature of Work: An Overview]. *Vsemirnyy Bank: doklad o mirovom razvitiy*. 2019. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/30435/211328ovRU.pdf?sequence=26&isAllowed=y>
- Klymenko, A. "Suchasnyi stan pravovoho rehuliyuvannia sotsialnoho zabezpechennia hromadian Ukrainy" [The Current State of Legal Regulation of Social Support of the Citizens of Ukraine]. *Pidpriemstvo, hospodarstvo i pravo*, no. 6 (2020): 72-77. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.6.14>
- Kolodeznikova, I. V., Kondurov, R. V., and Galitskaya, D. V. "Osobennosti funktsionirovaniya sistem sotsialnogo strakhovaniya Rossii i Germanii: sotsiologicheskii analiz" [Social Insurance Systems in Russia and Germany: Sociological Analysis]. *Vestnik Moskovskogo uni-*

- versiteta. Seriya 18 «Sotsiologiya i politologiya», vol. 25, no. 2 (2019): 93-115.
DOI: 10.24290/1029-3736-2019-25-2-93-115
- Libanova, E. M. "Liudskiy rozvytok: chym zhyve ukrainske suspilstvo" [Human Development: How Ukrainian Society Lives]. *Visnyk Pensiinoho fondu Ukrainy*, no. 6 (2013): 38-39.
- Lynch, M. E. *Health insurance terminology: A glossary*. 1992.
- Lyons, K., and Cheyne, Ch. "Social insurance mechanisms in the European Union". RECON Online Working Paper. 2011. https://www.researchgate.net/publication/239806921_Social_insurance_mechanisms_in_the_European_Union
- Martinovic, A. "Solidarity as Key Determinant of Social Security Systems in the EU". *Revija za socijalnu politiku*, vol. 22, no. 3 (2015): 335-352.
DOI: <https://doi.org/10.3935/rsp.v22i3.1300>
- Nechyporenko, S. D. "Sutnist ta znachennia sotsialnoho strakhuvannia v systemi sotsialnoho zakhystu naselennia" [The Essence and Importance of Social Insurance in the Social Protection System]. *Ahrosvit*. 2017. http://www.agrosvit.info/pdf/6_2017/11.pdf
- Serajuddin, U., and Hamadeh, N. "New World Bank country classifications by income level: 2020-2021". World Bank. June 01, 2020. <https://blogs.worldbank.org/opendata/new-world-bank-country-classifications-income-level-2020-2021>
- "Social Protection". ILO. June 10, 2015. <https://www.social-protection.org/gimi/ShowTheme.action?id=8>
- Tapia, W. "Description of Private Pension Systems". *OECD Working Papers on Insurance and Private Pensions*, no. 22 (2008).
DOI: <https://doi.org/10.1787/237831300433>
- Tkachenko, L. "Pensiina systema ta pensiina reforma v Ukraini" [Pension System and Pension Reform in Ukraine]. *Fond imeni Fridrikha Eberta. Predstavnytstvo v Ukraini*. January 2018. <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/14044.pdf>
- Vyshnevskaya, O. A. "Pensiina reforma: zarubizhnyi dosvid dlia Ukrainy" [The Pension Reform: Foreign Experience for Ukraine]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, no. 8 (2016): 42-48.
DOI: <https://doi.org/10.15421/151639>

УДК 331:005.953
JEL: M12; M51; M59

СУЧАСНІ ТРЕНДИ В ПРОЦЕСАХ ДОБОРУ ПЕРСОНАЛУ В НОВИХ СОЦІОЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

©2021 **ВАСИЛИК А. В., КУПРІЯН М. В.**

УДК 331:005.953
JEL: M12; M51; M59

Василик А. В., Купріян М. В. Сучасні тренди в процесах добору персоналу в нових соціоекономічних умовах

Узагальнення змін і викликів, які формує нова соціоекономічна реальність, дало можливість систематизувати тренди в рекрутингу персоналу, в процесах і методах добору в умовах пандемічних обмежень та дедалі більшої диджиталізації. Серед таких тенденцій досліджено: використання штучного інтелекту та роботів; автоматизацію процесів; використання агрегації; використання соціальних мереж; застосування HR-аналітики; дедалі ширше використання фрілансу; одночасну роботу з поколіннями XYZ; фокус на Employee Experience (EX) та ін. Зазначені зміни позначаються на моделі компетентностей фахівця з добору персоналу, в якій традиційні компетентності доповнюються новими, актуалізуються та набувають нових рис. Актуалізуються в умовах пандемії гнучкість, адаптивність і стресостійкість. Поряд із цим залишається актуальною загальна психологічна компетентність, яка передбачає використання відповідних методів та інструментів в умовах віддаленої роботи; зростає роль емоційного інтелекту. Нова соціоекономічна реальність вимагає також здатності до пошуку та впровадження інноваційних рішень, до виконання супутніх функцій – просування бренду роботодавця, супроводу процесів онбордингу й адаптації новоприйнятих працівників в умовах віддаленої роботи чи гібридних режимів праці під час пандемічних обмежень. В умовах віддаленого та змішаного режимів праці підвищується роль здатності фахівця з добору до підтримання високої продуктивності праці, дотримання оптимальних строків, забезпечення результату за оптимальних витрат. Розвинені аналітичні здібності та динаміка мислення, комунікативна компетентність у нових умовах, здатність до самостійної організації свого робочого дня, робочого середовища та процесів добору персоналу, дотримання work-life balance також стають ключовими компетентностями. Відповідно, роль фахівця з добору нині не зводиться лише до пошуку, відбору, залучення кандидатів, але й доповнюється суміжними функціями та потребує задіяння широкого спектра особистісних компетентностей. У сучасних умовах фахівець з добору має поєднувати також ролі HR для фрілансерів, лідера з формування нових посад, агента зі збору HR-даних, HR для поколінь XYZ, провідника велл-бінг орієнтованого менеджменту персоналу тощо.

Ключові слова: добір персоналу, диджитал-технології, рекрутмент, матриця компетентностей, тренди в доборі персоналу.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-200-207>

Рис.: 1. Табл.: 1. Бібл.: 9.

Василик Алла Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціоекономіки та управління персоналом, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: alla_vasylyk@ua.fm

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7734-1415>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1908973/alla-vasylyk/>

Купріян Марія Вадимівна – студентка, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: masha.k0603@gmail.com